

2. DAMME ZUID

DAMME - SINT-KRUIS (Brugge) - VIVENKAPELLE - MALE (Sint-Kruis) - RIJKEVELDE (Oedelem) - OEDELEM - SIJSELE - MOERKERKE – DEN HOORN-SINT RITA (MOERKERKE) - DAMME) 51,2 km

Parcours: markt, Kerkstraat, Polderstraat, Gemenewideweg-Noord, Aardenburgseweg, Lege weg, Oude Damse weg, Vierscharestraat, Bradericplein, Weststraat, Altenaweg, Brieversweg, Lodewijk Van Malestraat, Margareta Van Vlaanderenstraat, Weg naar Sint-Kruis, Ten Torre, Egyptestraat, *grindweg naar top Oedelemberg*, Praatstraat, Nieuwstraat, Zomerstraat-Oost, Veldhoekstraat, Dijken, Bolakkerstraat, *oude spoorwegbedding, weg langs Bollewallekeshoeve*, Stoofweg, Sareptastraat, Brieversweg, Leestjesstraat, *fietspad langs Schipdonkkanaal, Jaksensbruggen*, Leopoldsvaart-Oost, Waterpolder, Maleiseweg, Hoornstraat, Damweg, Uudsdale, Preekboomstraat, SintPietersdijk, Oude Sluissedijk, *Platheulebruggen*, Schipdonkvaart-Zuid, *weg langs Zuid-over-Lieve-Geleed*, Zuiddijk, Rabattestraat, Slekstraat, Kerkstraat, markt.

1 Gerestaureerde stadswallen

Tot begin 2001 waren de voormalige grachten en wallen op deze plaats opgevuld of genivelleerd. Met eigen middelen van Natuurpunt Damme en dank zij een ruime betoelaging van de provincie West-Vlaanderen via het Provinciaal natuurfonds en de steun van het Europees project Euregio Scheldemond/Grensoverschrijdend Krekengebied kon dit gedeelte van de zevenster gerestaureerd worden naar het model van de oorspronkelijke vorm. Het is daardoor de enige plaats in Damme waar de historische contouren nu nog kunnen bezichtigd worden.

Door het creëren van een waterpartij krijgt de natuur er nieuwe kansen. Het pad dat langs de site loopt en de voetgangersbrug over het Zuidervaartje sluiten aan op het wandelpad

2 Kastelen en hoeven

Hier, op de grens tussen de Polders en de Zandstreek, vinden we dicht bijeen een aantal kastelen of landhuizen met bijhorende hoeve. Ze behoorden veelal toe aan edellieden of rijke burgerfamilies uit de stad en dienden oorspronkelijk als buitenverblijf of 'huis van plaisance'. Dikwijls hoorde bij deze landgoederen een hofstede, waarbij men sprak van een 'opperhove' en een 'nederhove'. In de loop der jaren werd het opperhof dikwijls vernieuwd of herbouwd volgens de heersende bouwstijl. Verscholen tussen het lover passeren we achtereenvolgens het domein **Rooigem**, waarvan de oudste vermelding dateert uit 1530, **Nieuwenhove**, een gewezen buitengoed van de Jezuïeten en **De Spijker**, dat in 1875 zijn huidig uitzicht kreeg. Opvallend bij dit laatste kasteeldomein is de prachtige 4-rijige populierendreef die ernaartoe leidt.

3 Vivenkapelle

Het geklasseerde neogotisch complex van Vivenkapelle omvat de kerk, de pastorie, het voormalige broederklooster met school en het zusterklooster. De bouw die in verschillende fazen verliep, vond plaats tussen 1859 en 1867. In de zuidelijke zijbeuk van de kerk bevindt zich de ingewerkte, meermaals gerestaureerde gotische kapel, uit 1350. Het geheel is mooi omkaderd door groen. Een eikendreef met taxus en hulsthaag leidt naar de school. Op het kerkhof vallen de geleide linden en twee buksbomen op. Verder zijn er nog een rode beuk, twee flink uit de kluiten gewassen taxussen en een tweede eikendreef naar het broederklooster. De kerkhofmuur ten slotte pronkt met een kleurrijke mos- en korstmosbegroeiing.

4 Kasteel Altena

De weg die naast de toegangen tot het kasteel loopt is afgeboord met hoge eiken, waaronder elzenstruiken, Amerikaanse vogelkers, schietwilg, bitterzoet, braam en kamperfoelie zich genesteld hebben. Het kasteel werd herbouwd in 1929, nadat terugtrekkende Duitsers het vorige kasteel in 1918 in brand hadden gestoken. Het 19e eeuwse park, dat in zijn oorspronkelijke staat bewaard wordt, is omringd door een wal en bevat verder een vijver en een vleermuiskelder. Aan de overkant van de weg ligt het neerhof, dat gebouwd werd in 1856.

5 Male

Dit gehucht van de Brugse deelgemeente Sint-Kruis heeft een bewogen geschiedenis achter de rug. Reeds in de 9e eeuw stond hier een houten toren, omgeven door een slotgracht, die kaderde in een verdedigingsgordel tegen de invallen en plunderingen van de Noormannen langs de toenmalige kustlijn. In de 12e eeuw komt er een stenen burcht in de plaats. In de daaropvolgende eeuwen verblijven de graven van Vlaanderen graag te Male. De belangrijkste onder hen is ongetwijfeld Lodewijk van Male, die er geboren en gedoopt werd. In de volgende eeuwen kent het slot wisselende periodes van verval en heropbouw, tot het in 1952 zijn huidige bestemming kreeg als Sint-Trudoabdij. In het abdijpark staan heel wat oude bomen en struiken, waaronder een aantal metershoge buksboompjes en taxusbomen. Het parkbos is bovendien bijzonder rijk aan voorjaarsbloeiers zoals sneeuwkllokjes, hyacinten, narcissen, speenkruid, aronskelk, bosanemoon, salomonszegel, maagdenpalm en maarts viooltje. Bijzonder interessant is ook de gemengde haag aan de voorkant van het park, waarin we niet minder dan een 14-tal soorten aantreffen.

Nabij de toegang vinden we het prachtig gerestaureerde voormalige ‘Stadhuys’ of ‘Hooghuys’, uit de periode (1560-1796) dat de heerlijkheid Male haar eigen rechtspraak uitoefende. Menig veroordeelde zal ‘te schande’ gestaan hebben aan het pelderijn of de schandpaal, die heden nog te pronk staat op de hoek.

6 Rijkevelde - 't Wit Zand

Ten tijde van de Karolingers vormde dit domein het centrum van de dunbevolkte heerlijkheid Sijsele. In de 16e eeuw werd er een herenhuis met hoeve opgericht, beide bevinden zich nu nog steeds achter het neogotische kasteel dat opgetrokken werd tussen 1913 en 1929.

De omgevende bossen bestaan overwegend uit naaldhoutbestanden (grove den, douglasspar en Japanse lork), met o.a. adelaarsvaren en rankende helmbloem als

ondergroei. Opmerkelijk is ook de rijkdom aan zwammen. Bij vogelliefhebbers geniet het domein vooral bekendheid als slaapplek voor kraaiachtigen en als roest- en broedplaats voor ransuilen. In het westelijk gedeelte van Rijkevelde dat militair domein is, treffen we naast coniferen vooral tamme kastanje aan. Hier bevindt zich ook de als reservaat beheerde 'Schobbejakshoogte'. Het bestaat uit een duinachtig microreliëf met vooral planten van het droge heidemilieu en grazige zandbodems.

7 Hof Ter Leyden en kasteel Ten Torre

Gelegen langs een met oerdegelijke kasseien geplaveide weg ligt de merkwaardige 17e-eeuwse hoeve 'Hof Ter Leyden', waarvan de schuur zelfs dateert uit de 16e eeuw. De omwalling is rijk aan water- en oeverplanten, terwijl knotelzen, -essen en -wilgen zich spiegelen in het water.

Wat verder krijgen we zicht op het kasteel 'Ten Torre' (foto) en zijn park. Dit leengoed werd reeds vermeld in 1353, maar kreeg pas in de tweede helft van de 19e eeuw zijn huidig uitzicht. In het omringende park trekken enkele merkwaardige bomen onze aandacht, terwijl de bij ons niet zo algemene eikvaren zich koestert in de schaduwrijke bermen onder robuuste beuken.

Opmerkelijk is ook het hoevetje uit 1862 aan de overkant van de weg. Het staat er te pronken met een markante gevel, opgesmukt met talrijke sierlijke boogjes.

8 Cuesta van Oedelem

De in de volksmond genoemde 'Oedelemberg' vormt samen met de hoogte van Danegem de zogenaamde Cuesta van Oedelem. Deze getuigenheuvels, met hoogtes van 21 m en 17,5 m boven de zeespiegel, hebben een langdurig proces van sedimentatie en erosie achter de rug. Door de aanwezigheid van Bartoonse klei in de ondergrond was er tot in de jaren zestig van de vorige eeuw een actieve steenbakkerij. Vroeger waren er ook tal van veldovens in gebruik.

Aan de voet van Oedelemberg kronkelt de Bergbeek zich door weilanden en vochtige bospercelen met gemengd loofhout en populierenaanplantingen. In het voorjaar treffen we er een interessante voorjaarsflora met o.a. speenkruid, bosanemoon, muskuskruid, stengelloze sleutelbloem en het zeldzame heelkruid aan.

9 Veldhoek

Afgelegen gehucht van Sijsele, op de grens met Oost-Vlaanderen. De benaming 'veld' duidt op gronden die eerder zandig en dus onvruchtbaar zijn, meestal met een heischrale begroeiing.

Na een paar honderd meter in de Veldhoekstraat zien we links een rij flink uit de kluiten gewassen knotwilgen en knotelzen.

Ze bieden een uitstekende nestgelegenheid en voedselbron voor tal van vogels, kleine zoogdieren, insecten en ander klein grut.

Een boogschuit verder verrast ons een niet-alledaagse verschijning voor onze streek: aan het begin van een onverharde weg, afgezoomd door struweel en een rij populieren, ontwaren we in de derde boom een maretak.

10 Oude spoorwegbedding

In de zestiger jaren van de 19e eeuw werd de spoorlijn nr 58, Brugge-Eeklo-Gent, in drie fazen aangelegd. De sectie Brugge-Maldegem kwam in gebruik op 22 juni 1863. Na de Tweede Wereldoorlog en voornamelijk op het einde van de jaren 50 kende het treinverkeer, door de toename van het personen- en vrachtvervoer, een flinke terugval. In 1959 werd de verbinding Brugge-Eeklo dan ook opgedoekt. Het gedeelte van de bedding waarop we ons nu op bevinden werd ontmanteld in 1969. In de daaropvolgende jaren kon de natuur er ongestoord zijn gang gaan, tot de oude 'zate' door Brugge en Damme werd ingericht als recreatief wandel- en fietspad. Sinds 1995 wordt het gehele traject op WestVlaams grondgebied beheerd door de provincie. Naast zijn recreatieve rol is het pad een waardevol lijnvormig landschapselement. De afwisseling van de stenige bodem, schrale berm, gracht en bosrand staat borg voor een interessante flora: sint-janskruid, watermunt, gewone kattenstaart, moerasspirea, heelblaadje, ...

11 Sarepta

Op de plaats van de huidige hoeve Sarepta, stond - binnen een omwalling - ooit een klooster met kapel, werkplaats, school en neerhof met molen. In 1568 werd het kloostergoed door de Geuzen geplunderd en in brand gestoken. De nabijgelegen kapel uit 1923 in Oosters Byzantijnse stijl, is opgetrokken met stenen afkomstig van de oude abdijkerk, die gesloopt werd in 1922.

12 Kanalen Schipdonkkanaal

Waar vroeger de Romboutswervedijk aansluiting gaf op de Krinkeldijk, loopt deze nu dood op de zuidelijke oever van het 'Afleidingskanaal van de Leie' of het 'Schipdonkkanaal'. Sinds 1856 voert het overtollig water van de Leie in Schipdonk af, om

het bij laag water te Heist in zee te kunnen lozen. Zijn volkse naam 'De Stinker' dankt het kanaal aan het kwalijk riekend geurtje dat er vroeger veelal uit opsteeg. De reden was het vlasroten in de Leie.

Leopoldkanaal

Dit afwateringskanaal dat instaat voor de afwatering van de Oost-Vlaamse polders werd, net als het Schipdonkkanaal, gegraven halfweg de 20e eeuw (1843). Onder de volksnaam 'De Blinker' wordt het meestal in één adem genoemd met de 'De Stinker'. Zijn oorsprong ligt ten noorden van Boekhoute, vlak tegen de Nederlandse grens. Vanaf het gehucht Strobrugge, ten noorden van Maldegem, lopen beide kanalen broederlijk naast elkaar, tot ze in Heist uitmonden in de Noordzee. Gedurende de wintermaanden is het vanop de bermen uitkijken naar tal van watervogels: meerkoet, waterhoen, fuut, wilde eend, kuifeend, aalscholver (foto), ...

13 Den Hoorn – St.-Rita

Deze wijk van Moerkerke is de meest oostelijk gelegen bewoningskern van Damme, palend aan het Oost-Vlaamse Middelburg. In 1947 werd Den Hoorn een afzonderlijke parochie met de H. Rita als patroonheilige.

14 Zuid-over-de-Lievegeleed

Het Geleed is een in 1387 gegraven ontwateringskanaal dat de Hoofdwatergang ten zuiden van de Lieve met het Zwin nabij Sluis verbond. Het verving een ander onherstelbaar dichtgeslibd afvoerkanaal en zorgde voor de ontwatering van de middeleeuwse polders tussen Damme en Sluis. Vanaf de vorming van het Lapscheurse Gat in 1583, mondde het Geleed hierin uit, i.p.v. in het Zwin. Door herinpolderingen en de aanleg van de Zeedijk rond 1650 moest onder deze dijk tussen het Geleed en het Lapscheurse Gat een sluis worden gebouwd. Deze sluis spoelde tijdens een zware storm in 1658 weg. Ze werd vervangen door een nieuw bouwwerk, waarvan de capaciteit echter te gering bleek. In 1746 werd deze laatste op haar beurt vervangen door de Blauwe Sluis.

Sedert de ingebruikname van het Leopoldskanaal in 1843 is de uitwatering via de Blauwe Sluis stopgezet. In 1976 werd het noordelijk deel van het Zuid-over-de-Lievegeleed als landschap beschermd.

15 Stampershoek

Dit weilandengebied ten noorden van de Zuiddijk, behoorde eertijds tot de Watering van Stampershoek. Samen met De Broeck, de Maldegemse Polder, MoerkerkeNoord-over-de-Lieve, Moerkerke-Zuid-over-de-Lieve en de Sint-Jobspolder, maakt het heden deel uit van de Damse Polder. Evenwijdig met de Zuiddijk loopt de Stampershoek, die uitmondt in het Schipdonkkanaal. Verder is er de merkwaardige Stampershoeve of Hoeve de Stamper. Zowel het woonhuis als de schuur van deze 18e-eeuwse hoeve bezitten een mansardedak, een zeer ongewone dakvorm voor landelijke gebouwen.

De mooie toegangspoort, de vele knotwilgen, populieren, de hoogstamboomgaard en verspreid struweel, zijn een voorbeeld van integratie in het landschap.

16 Sleckeput

De 'Sleckeput' of 'Sleckesluis' vormde de verbinding tussen de Damse havenkom en het Zwin. Ze zorgde ervoor dat de getijdenwerking waaraan het Zwin onderhevig was, geen invloed had op het waterniveau in de havenkom. Op de houten fundering rustte een vloer bestaande uit balken en metselwerk. De opstaande muren waren oorspronkelijk met Doornikse kalksteen bezet. Het water werd opgehouden of doorgelaten door twee dubbele sluisdeuren. De breedte van de sluis op het Zwin bedraagt 4,83 m, wat ons een duidelijk idee geeft van de omvang van de schepen in die tijd. In de put hebben verschillende wateren oeverplanten een stekje gevonden. We vinden er o.a. drijvend fonteinkruid, diverse kroossoorten, kleine lisdodde, grote egelskop en riet. Op de oevers treffen we watermunt, krulzuring, penningkruid en kruipende boterbloem aan. De struikenopslag bestaat uit wilg, els, es en braam. Als klimplanten zijn er bitterzoet en haagwinde. In het omgevende grasland komen diverse grassoorten voor, zoals glanshaver, kroopaar en witbol. Onder de kruiden noteren we smeewortel, voederwikke, hondsdraf, bijvoet, smalle weegbree, slijpbladige ooievaarsbek, paarse en witte dovenetel, heermoes, grote brandnetel en kleeftkruid.